

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง ความช่วยเหลือต่างประเทศกับการสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน : กรณีศึกษาความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาในระดับรากหญ้าของญี่ปุ่นในประเทศไทย (Foreign Aid and the Promotion of Sustainable Development : The case study of Japanese ODA - GGP Projects in Thailand) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา นโยบาย แนวคิด กระบวนการ และผลของการให้และรับความช่วยเหลือต่างประเทศระหว่าง ประเทศญี่ปุ่น กับ ประเทศไทย โดยเฉพาะในโครงการภายใต้กรอบ Grant for Grassroots Human Security Project (GGP) กับการพัฒนาที่ยั่งยืนในประเทศไทย เพื่อที่จะเข้าใจและนำเสนอแนวทางในการปรับปรุงนโยบายและกระบวนการดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น โดยขอบเขตของการศึกษาจะเน้นที่ประเด็นสำคัญ 3 ประการ คือ หนึ่ง นโยบาย ODA ของ ญี่ปุ่น และกระบวนการให้ความช่วยเหลือของญี่ปุ่นต่อโครงการในระดับรากหญ้าในประเทศไทย สอง กระบวนการรับความช่วยเหลือจากญี่ปุ่นและสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการรับความช่วยเหลือของญี่ปุ่น ในประเทศไทย และสาม ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้และผู้รับตามแนวคิด “Partnership”, “Ownership” และ “Local Partnership” โดยศึกษาผ่านโครงการ GGP ของญี่ปุ่นในประเทศไทย จำนวน 26 โครงการที่กระจายอยู่ตามจังหวัดต่างๆ ทั้งในภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยที่โครงการทั้งหมดเป็นโครงการด้านการพัฒนาการเกษตรและชุมชน สำหรับวิธีวิจัยจะใช้ทั้งการวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งสองฝ่าย และการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลข้อเท็จจริง และทัศนคติของคนในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง

ผลของการศึกษาพบว่า ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย ODA ของญี่ปุ่น และกระบวนการให้ความช่วยเหลือนั้นมีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่มีความชัดเจนมากขึ้นในด้านหลักการซึ่งปรากฏใน ODA Charter และช่องทางของการให้ความช่วยเหลือก็ถูกเปลี่ยนแปลงจากรัฐสู่รัฐ เป็นจากรัฐสู่องค์กรในระดับท้องถิ่น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการให้ความช่วยเหลือ แต่ข้อน่าสังเกตก็คือ ความไม่สอดคล้องระหว่างนโยบายที่ชัดเจนขึ้นในเชิงหลักการกับการดำเนินนโยบายในทางปฏิบัติจริง โดยเฉพาะในประเด็นเรื่องหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกโครงการที่จะได้รับทุน และการสร้างความสมดุลของการให้ระหว่าง Hardware และ Software

ในด้านของผู้รับ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มผู้รับและกระบวนการรับความช่วยเหลือเปลี่ยนแปลงไป โดยบทบาทของรัฐลดลง ในขณะที่ผู้รับ คือ ชาวบ้านและชุมชนมีบทบาทในกระบวนการมากขึ้น รวมทั้งผู้เสนอขอที่ทำหน้าที่เป็นตัวแทนชาวบ้าน /ชุมชน เช่น NGOs ก็เข้ามามีบทบาทในกระบวนการมากขึ้นด้วย แต่ข้อสังเกตก็คือ การเปลี่ยนแปลงช่องทางในการให้ความช่วยเหลือและกลุ่มผู้รับความช่วยเหลือไม่ได้เป็นหลักประกันว่า ความช่วยเหลือจะลงไปสู่ผู้รับในระดับรากหญ้าอย่างแท้จริง และเนื่องจากผู้รับ คือ ชาวบ้าน/ชุมชน มีข้อจำกัด ดังนั้น บทบาทของผู้เสนอขอจึงสูงและอาจเกิดการพึ่งพาระหว่างผู้เสนอขอของผู้รับขึ้นได้ แทนที่จะเกิดการพัฒนาในกลุ่มผู้รับ รวมทั้งอาจจะมีประเด็นว่า สิ่งที่เสนอขอรับความช่วยเหลืออาจไม่ตรงกับความต้องการของผู้รับด้วย

ในส่วนของความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้กับผู้รับจะพบว่า โดยภาพรวมแล้วเป็นความสัมพันธ์ที่ดีและราบรื่น เนื่องจากบทบาทของผู้ให้ในกระบวนการดำเนินโครงการ โดยเฉพาะการจัดการงบประมาณมีน้อย ผู้รับมีอิสระในการดำเนินโครงการมาก ทำให้ผู้รับมีความรู้สึกเป็น “หุ้นส่วน” และ “เจ้าของ” โครงการ แต่ข้อสังเกตก็คือ แม้ว่าบทบาทของผู้ให้จะไม่มากในกระบวนการดำเนินโครงการ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า ความเป็นหุ้นส่วนและความเป็นเจ้าของโครงการจะเกิดขึ้นในทุกโครงการ เนื่องจากผู้รับมีข้อจำกัดและไม่ได้เป็นผู้เสนอขอ แต่เป็นเพียงผู้ร่วมโครงการเท่านั้น ดังนั้น ความยั่งยืนของโครงการและการพัฒนาที่ยั่งยืนอันเป็นผลจากโครงการจึงไม่ขึ้นอยู่กับความเป็นหุ้นส่วน และความเป็นเจ้าของโครงการเท่านั้น หากยังขึ้นอยู่กับ “การมีส่วนร่วม” และ “ผู้มีส่วนร่วม” ในโครงการด้วย

Abstract

The research project titled “Foreign Aid and the Promotion of Sustainable Development: The case study of Japanese ODA - GGP Project - in Thailand” has two main objectives: to study the relationship between foreign aid and sustainable development in the recipient country; and to provide policy recommendations to both donor and recipient which involve in the process of aid provision, reception, and implementation. The research has focused on three main arguments : Japanese ODA policy and its aid provision process ; the reception process and institutions in Thailand as a recipient ; and the relationship between donor and recipient based on the concepts of “partnership”, “ownership”, and “local participation”, Documentary research, in depth interview, as well as field research are applied for the study. The case study focuses on 26 GGP Projects in the North (13 projects), the Northeast (11 projects), and the central region (2 projects).

The results of the study are following:

1. Japanese ODA policy has been changed as well as the aid provision process has been improved so that Japanese ODA will be utilized efficiently. However, despite of an ODA Charter as a guideline for ODA policy and the new channel of aid provision process, namely from government to local authority or NGOs, in practice, at the project level there was an incompatible point between policy and implementation process, in particular the balance between an assistance for hardware and that for software.

2. On a recipient side, there were several new actors in the process; such as, community organizations, villagers, and NGOs, which also were actively participating in the reception process due to the new channel of aid provision. However, this condition did not guarantee that the recipient at the grassroot level would be able to reach to the assistance or that assistance directly responded to their desire due to the limitations of recipient at the grassroot level.

3. Regarding to the relationship between donor and recipient, due to the limited role of the donor, the relations between both sides in all projects were smooth. And key factors which contributed to the sustainability of the projects and development of people and community at the grassroot level are “partnership”, “Ownership”, and “Local Participation”.